

II MAICA AEGIDIA

Maica Aegidia era mititică, pășea mărunț, vorbea scurt și apăsător, avea nas nu tocmai mic și o căutătură aspră și scrutătoare, dar se muia când vedea lacrimi de văduvă: ea a stăruit ca maica priorita s-o primească pe Persida și pentru numai cincizeci de florini pe an, ba a mai și alergat pe la dl Hubăr, economul orașului, ca Mara neapărat să capete arenda podului.

Erau creștinești faptele acestea, dar ea tot nu putea să fie mulțumită de a le fi săvârșit.

Sidi era, ce-i drept, foarte deșteaptă și, din clipa când se despărțise de Trică, se făcuse tăcută, așezată, ascultătoare, aproape blândă; nu era însă chip s-o desfaci de deprinderile ei urâte, s-o ții pieptănată și cu mâinile curate, nici s-o aduci la buna-cuviință. Apoi Mara venea mereu pe la mănăstire ca să se plângă că lumea nu mai trece pe pod nici de la Radna la Lipova, nici de la Lipova la Radna, încât maica Aegidia, muiată de lacrimile ei, se mulțumea și cu patru florini pe lună, puneă al cincilea de la dânsa. Iarna, în sfârșit, după ce Murășul a înghețat și nimeni nu mai plătea cei doi creștari, maica cea cu căutătură aspră puneă toți cei cinci florini de la dânsa și era foarte mulțumită că Mara o mai ajută și ea la îmbrăcăminte copilei.

Serile apoi, Mara își făcea, ca de obicei, socotelile și tot i se mai umpleau, ba mai vârtos îi erau plini ochii de lacrimi.

Un singur lucru o puneă câteodată pe gânduri. Prea se făcuse blândă Persida: nu care cumva călugărița aceea s-o momească, s-o fărmece și s-o facă și pe ea călugăriță smerită. „Mai bine moartă!” Dar nu! Asta nu era cu puțință: neam de neamul ei n-a fost om smerit; toți creștini adevărați! Apoi Trică se făcuse și el băiat așezat, ascultător și bun școlar. Asta vine cu vârsta la copiii care sunt răi de mici.

Așa, câteodată, își mai aduc, nu-i vorbă, și ei aminte de timpurile trecute.

Într-o frumoasă zi de primăvară, dl învățător Blăguță a venit mai târziu decât de obicei la școală. Îi plăcea mult să pescuiască, se topiseră cam iute zăpezile, Murășul se umflase și apa era tulbure,

cum e mai bună pentru pescuit. Și era lucru știut că, în lipsa dlui Blăguță, Costi Balcovici e acela care pune mâna pe nuiă, ca să ție buna rânduială – nu poate pentru c-ar fi fost cel mai mare dintre școlari, dar învăța bine și era băiatul turtelarului din Radna.

Una e însă Blăguță, și alta Costi, deși era băiat de turtelar. În fața dlui Blăguță, Trică stătea smirnă, iar cu Costi se bătuse adeseori în piață, în zilele cele bune, când nu era singur, ci săreau amândoi, cu Sida, în capul lui, și rar scăpa Costi cu fața curată, fiindcă Sida avea gheare ca pisica și ar fi sărit și în foc pentru frățiorul ei.

Tocmai de aceea, poate, Costi era foarte aspru față cu Trică, pe care îl știa acum singur.

— Trică, strigă el răstit, stai frumos!

Trică se ridică îndrăzneț în picioare: i se făcuse o nedreptate.

— Șezi! strigă Costi.

— Dacă vreau, șed; dacă vreau, stau, răspunse Trică. Cine ești tu ca să-mi poruncești mie?!

Ceilalți școlari începură să râdă cu gurile întinse până spre urechi, căci copiii sunt oameni și ei și se simt mulțumiți când văd umilirea celor ce prea repede se înalță. Dar Costi, pui de om și el, nu voia să fie umilit.

— Afară! strigă el dăscălește. În genunchi!

Și, rostind porunca, se și duse ca să-l apuce pe Trică.

Trică, cu vreo trei ani mai mic decât Costi, nu se simțea destoinic să ție piept cu acestar: cu cât mai mic era însă omul, cu atât mai mare îi era hotărârea, și el știa să muște, să zgârie și să dea cu picioarele, ceea ce pe Costi îl umplea cu atât mai vârtos de mânie, cu cât ceilalți școlari se ridicaseră pe bănci și râdeau cu hohote de câte ori Trică îl nimerea bine. Astfel învingerea nu putea să fie decât a lui Trică. Bătaie, ce-i drept, a mâncat, părul i s-a cam rărit, gâtul îi era zgâriat, dar din bancă tot n-a ieșit și în genunchi nu l-a pus decât dl Blăguță, care ținea ca autoritatea lui Costi să rămână întreagă.

Ieșind din școală, Trică a luat-o, ca de obicei, drept spre pod, unde mumă-sa aduna creșterii și își vindea mărfurile. Cât s-a bătut cu Costi și cât a stat în genunchi, o singură lacrimă nu i se ivise în ochi; abia acum, după ce se văzu singur, începu să șteargă din când în când câte o lacrimă. Ah! cum ar fi voit să-l poată mușca pe Costi, încât urma dinților să-i rămâie toată viața! Costi era însă mai tare decât dânsul.

„O să-l spui eu mamei, își zise băiatul, și o să treacă el pe la pod!” Când însă vorba era s-o facă, el n-o putea. Degeaba i-ar fi spus: o făcea numai să se plângă, ca alte dăți, că e văduvă și că toți își bat joc de copiii ei, fiindcă n-au tată, ca să-i ocrotească.

„Ah! zise el suspinând, de ce nu mai e Sida aici?!” Da! Singură ea putea să știe ce va să zică a fi bătut de Costi.

El se strecură fără de veste pe lângă un car peste pod, apoi, trecut odată pe celălalt țărmure, se duse ca din pușcă până la mănăstirea de călugărițe, trase clopoțelul de la intrare și spuse, după ce i se deschise, că mumă-sa l-a trimis să-i aducă soră-sii ceva.

La călugărițele din Lipova nu puteai să vorbești cu oricine orișicând și despre orișice. Sidi nu era însă oricine, și maica Aegidia cea aspră, fiind totodată și înțeleaptă, ținea să nu răskoale întreaga mănăstire, ceea ce ar fi făcut dacă ar fi oprit pe Sidi, care începuse să se vaiete când i s-a spus că acum, asupra mesei, nu poate să-și vadă fratele. Astfel, Trică n-a avut să aștepte mult.

— Ce e?! întrebă ea răstită.

— Uite, zise el încet, ca să nu audă și sora Marta, care se afla în iatacul de alături, Costi m-a bătut.

— Te-a bătut el pe tine, și tu, prostule, te-ai lăsat să te bată!

— Dacă el e mai tare!

Persida rămase câțva timp pe gânduri, cu răsufierea oprită și cu ochii țintă la un colț.

— Haide! zise apoi și îl apucă de braț, ca să-l ducă spre ieșire, unde cheia era în ușa.

— Sidi, Sidi! strigă sora Marta speriată și plecă s-o oprească.

— Haide! grăi Persida mai tare. Ea n-are voie să iasă după noi!

Ieșind apoi în stradă, ei o luară spre pod. Da! Însă dincolo era Mara, și ea n-avea să-i vadă, nici să-i știe.

Pe țărmurele despre Lipova, de la pod la deal, e Sărăria, o mare șură de scânduri, în care se adună sarea adusă de huntri de la ocnele din Ulioara, ca să fie vândută pentru satele de dimprejur. În fața Sărăriei sunt vara-iarna, ziua-noaptea o mulțime de care, iar din sus de Sărărie e șirul de mori plutitoare de-a lungul țărmului. Persida și Trică se strecurară printre care, ocoliră Sărăria și înaintară spre mori. De câte ori, vara, au trecut ei Murășul pe huntrița de la vreo moară!

Acum însă nu era vară, ci primăvară, și Murășul era lat, foarte lat, tulbure-gălbui și plin de spumă și de vultori. Morile, care alte dăți se aflau în apropierea țărmurelui, de care erau legate prin o podișcă, acum rămăseseră departe spre mijlocul râului, de unde abia li se auzeau tocăniturile monotone. Cum să ajungă ei acolo, ca să roage pe vreuna dintre calfele de morar să-i treacă?!

Nu era chip! Și totuși cei doi copii bălani și cu obrații rumeni erau voioși: mult era frumos și bine aici în fața valurilor ce se tăvăleau greoaie spre șesul depărtat. Venea cu ele și o adiere primăvărată, iar dincolo, pe coastele de la Radna și de la Șoimoș, se iveau pe ici, pe colo iarba crudă și verdeața de salcie și de răchită.

— Stai! strigă deodată Persida. Morarii cum se duc ei la morile lor? Trebuie să fie pe aici pe lângă țărmure vreo luntriță. N-ai să te temi! Tu știi că eu mă pricep la lopată.

— Eu să mă tem?! răspunse Trică. N-am vâslit vara și eu?!

Mare lucru nici n-ar fi fost, dacă ai fi putut, ca vara să dai cu lopata de fund, ca să duci luntrița precum îți place. Acum însă Murășul n-avea fund, valurile erau cu mult mai iuți decât ți se păreau de la țărmure și luntrița-i ducea pe cei doi copii după cum voia bunul Dumnezeu.

Ochii căprui ai Persidei erau plini de văpaie: era frumos și bine, mare minune, mai ales pe la vultori, când luntrița se învârtea. Oamenii de pe țărmuri se speriară, cu toate acestea, când văzură luntrița ușoară cu cei doi copii neajutorați în ea și începură să alerge, mai ales de la Sărărie, spre mori, ca să ieie o luntriță și să le vie într-ajutor.

Ce ar fi putut adică să li se întâmple? Îi duceau valurile cât îi duceau și trebuiau să-i scoată în cele din urmă la țărmure, cum scoate apa râului tot ceea ce plutește pe ea.

Mai era însă în drum și podul, de care nu o dată se izbesc și se sfarmă plutele aduse din Ardeal. Lumea alergea dar spre pod pentru ca de acolo să le vie cumva într-ajutor.

În același timp se dusesse prin Lipova vestea că o fată a fugit de la călugărițe cu un băiat. O fată și un băiat! S-ar fi putut, oare, ca în gândul lumii fata să nu fie mare, când fuge cu un băiat? Degeaba i-ar fi spus că nu era, degeaba i-ar fi arătat perechea; ea tot n-ar fi crezut. Mai erau dar și alți oameni la pod, în fața mănăstirii, ca să afle cum s-au petrecut lucrurile cu fuga.

Mara, podărița, vedea că o mișcare neobișnuită s-a pornit de la Sărărie și de la mănăstire spre pod. Sări dar de la locul ei și grăbi spre Lipova. Uitându-se apoi încotro se uitau și oamenii, zări deodată luntrița purtată de valuri și alte două luntrițe mâunate de vâslași voinici, care grăbeau să o ajungă.

— Vai de mine! strigă ea, cuprinsă de spaimă.

La moarte s-ar fi gândit, dar nu că sunt chiar ai ei copiii din luntrița care venea, venea mereu și iute spre pod.

Mara începu să alerge și să cheme oameni ca să deschidă podul, ca de obicei, când trec plute ori luntri cu sare.

Dincolo, despre Lipova, se îngrămădea pe pod lumea adunată în pripă, iar în fruntea ei venea maica Aegidia, foarte grăbită, ca o păpușică trasă pe sfoară, cu ochii ridicați spre cer, cu mâinile înclătate și rugând mereu pe Maica Fecioară de la Radna, făcătoarea de minuni, să le vie copiilor într-ajutor.

Văzând pe maica Aegidia, Mara se opri. De la călugăriță gândul ei trecu deodată la Persida, și ochii ei se îndreptară mai cu dinadins spre cei doi copii.

Ea rămase ca înfiptă, cu ochii mari, cu buzele strânse și strâmbate în jos.

— Sfinte Arhanghele! strigă apoi, crucindu-se. Sfântă Marie, Maică Preacurată! Bată-vă să vă bată, copiii! Nu, grăi dânsa mângâiată, copii ca ai mei nimeni nu are!

Și adică ce li s-ar fi putut întâmpla? Printre pontoanele podului era loc de puteau trece și o sută de luntrițe! Da! Da! Lor nu li se putea întâmpla nimic; ea ar fi avut altfel visuri rele și presimțiri urâte.

Dar cum a ajuns Persida din mănăstire în mijlocul Murășului?

Pomind iar spre maica Aegidia, ca să afle cele petrecute, Mara era din ce în ce mai strâmtorată. Știa un lucru: că așa, numai din senin, n-a plecat Persida de la călugărițe; trebuia să fie la mijloc vreo nefăcută!

Mara era însă femeie trăită în lume și știa că lucrurile o să meargă mai bine dacă se va ținea dânsa deasupra.

— Bine, maică, strigă ea, așa păziți dv. copiii?

Ce mai putea maica Aegidia să răspundă, când ea singură era de vină, ea, cu slăbiciunea ei cea mare? Își frângea mâinile și nădăjduia în Dumnezeu Cel preamilostiv.

— Las' acum, lasă! grăi dânsa căită. Iată, Maica Domnului ne este într-ajutor; luntrița a apucat-o bine, a luat-o spre locul dintre pontoane și trece, trece, iat-o, trece!

Toți alergară să vadă cum luntrița intră sub pod, apoi se-ntoarseră și alergară pe-mbulzite, ca s-o apuce ieșind din jos pe pod.

Persida și Trică ședeau tăcuți și strâmtorați, căci știau, ce-i drept, că de înecat nu se vor îneca, dar nici cu fața curată nu vor scăpa după ce au ridicat atâta lume în picioare.

Peste puțin îi ajunseră apoi și morarii ce plecaseră în calea lor; unul dintre dâșii apucă lanțul luntriței și începură să vâslească spre malul de la Lipova.

Lumea se porni dar și ea înapoi, cu Mara și cu maica Aegidia. Mult ar fi dat maica Aegidia ca toată această lume neastâmpărată să rămâie departe-n urma ei, ca să poată vorbi ea singură cu Persida. Căci iubea maica adevărul, dar mai presus de toate îi era numele cel bun al mănăstirii, și toate i le-ar fi iertat copilei, dacă prin o minciună bine potrivită ar fi scăpat acest nume bun. Lumea nu era însă numai neastâmpărată, ci totodată și sprintenă, și maica Aegidia cea cu pas mărunț rămase ea departe-n urmă.

Iară Persida nu știa să spună decât adevărul. Ieșind din luntriță, ea trecu iute, îndrăzneată și cu capul ridicat printre cei adunați pe țărmure și se duse drept la maica Aegidia.

— L-a bătut, grăi dâșna iute, i-a scos păr din cap, l-a lovit cu pumnii-n coaste, i-a rupt gulerul de la cămașă și l-a zgâriat la gât.

— Cine l-a bătut? întrebă maica mai ușurată.

— Costi Balcovici, răspunse Trică rar și răspicat. Domnul învățător s-a dus să prindă pește, și Costi Balcovici a fost obraznic, iar eu nu m-am lăsat bătut.

— Și eu vreau să-i arăt, adause Persida, că n-are să bată pe fratele meu pentru că e mai mic și n-are pe nimeni să-l ajute.

— Sărăcuții mamei! grăi Mara înduioșată. Se iubesc, maică, urmă ea, ștergându-și lacrimile. Se iubesc unul pe altul ca doi copii săraci.

Maica Aegidia era și ea înduioșată nu numai pentru că vedea lacrimi de văduvă, ci și pentru că înțelegea pornirea firească și bună a copilei, dar mai presus de toate pentru că era salvat numele cel bun al mănăstirii.

— Iată, zise ea cu liniște sărbătorească, în loc de a-și vedea de școală, umblă să pescuiască, iar în vremea aceasta copiii se slujesc unul pe altul. Și câte sunt nenorocirile ce s-ar mai fi putut întâmpla dacă n-ar fi paza Celui-de-Sus. La noi nu se întâmplă astfel de lucruri!

— Se-nțelege! grăi Rosa, nevasta lui Hansler, cizmarul de peste drum. La noi e regulă! La români însă, toate merg una peste alta!

— Așa e, ziseră alți câțiva, în vreme ce iar alții râseră.

Lucrul ar fi fost bun și minunat dacă n-ar fi fost de față și câțiva români, ai căror obraji se roșiră, fie de mânie, fie de rușine.

— Aceasta n-am voit s-o zic, grăi dar maica Aegidia. E și la români regulă, se vede însă că nu pretutindenea.

— E un păcătos Blăguță acela, adăugă Maria lui Ciondrea, care nu-l putea suferi pe învățătorul din Radna.

Mara stătea ca pe spini. Știa că papistașii sunt un neam de oameni dușmănoși și ținea mult la Blăguță, care era vestit cântăreț de strană. Îi mai trecea apoi, parcă, și un fier roșu prin trup când vedea cum trec peste pod oameni, ba până chiar și care, fără ca să plătească creșterii cuveniți. Călugărița nu putea, în sfârșit, să aibă dreptate.

— Dar fata mea cum a ieșit din mănăstire? zise ea, rostind vorbele cam rar. Tot învățătorul nostru ar fi de vină dacă copiii s-ar fi înecat în Murăș?

Maica Aegidia se sperie și începu să tremure. Nu era deprinsă cu lumea, în mijlocul căreia se afla, și o trecură fiori reci când se gândi că oamenii aceștia ar putea să se pornească la ceartă. Îi era ca și când dincolo, pe dealurile de la Radna, s-ar fi pornit o furtună cu puhoi, care în toată clipa putea să fie aici.

— Haide, Sidi, fata mea! grăi dânsa grăbită. Sărută mâna mamei și vino!

Mara ar fi voit să aibă cel puțin o ulcică pentru ca s-o sfărme în mii de bucăți.

Auzi vorbă! Să vie cineva, să ieie fata ei, s-o ducă, și ea să nu poată face nimic, iar peste pod să treacă oameni și care, să treacă fără creșterii.

— Fata rămâne cu mine! zise ea, deși numai cam cu jumătate de gură.

— Nu, mamă! grăi Persida, care ar fi intrat în pământ de rușine dacă nu s-ar fi putut întoarce chiar acum înapoi; ce-ar fi zis celelalte fete? Eu, urmă ea, trebuie să mă întorc la lecțiune!

Maica Aegidia era cea mai fericită dintre călugărițele de pe țărmul stâng al râului.

— Așa este, grăi dânsa. Te rog, adăugă apoi, întorcându-se spre Mara, vino și d-ta cu noi.

Patru care încărcate cu sare cotiră deodată spre pod, ca să treacă spre Radna, iar alte două veneau pe pod spre Lipova.

— Acum nu pot! răspunse Mara și o pormi repede spre pod, ca să-și adune creșterii, în vreme ce maica Aegidia plecă cu Persida spre mănăstire, iar Trică se luă după mumă-sa printre lumea ce se risipea.

